

Приватний вищий навчальний заклад
«Буковинський університет»
Юридичний факультет
Кафедра Фундаментальних юридичних дисциплін

СХВАЛЕНО
на засіданні науково-методичної
ради факультету
протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни
«Конституційна конфліктологія»

Освітньо-професійна програма:	<u>Право</u>
Спеціальність:	<u>Право»</u>
Галузь знань:	<u>08 «Право»</u>
Рівень вищої освіти:	<u>перший (бакалаврський)</u>
Факультет:	<u>Юридичний</u>
Мова навчання:	<u>Українська</u>
Розробник:	<u>Гудима Мирослава Мирославівна, доцент кафедри фундаментальних юридичних дисциплін</u>
Профайл викладача	<u>http://bukuniver.edu.ua/university/faculties-and-departments/faculty-of-law/department-of-fundamental-legal-disciplines/</u>
E-mail:	<u>myroslava.gudyma@gmail.com</u>
Консультації	<u>четвер з 10.00 до 16.00</u>

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни)

Навчальна дисципліна «Конституційна конфліктологія» є вибірковою складовою навчального плану підготовки фахівців першого бакалаврського рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» в обсязі 120 годин, з яких для здобувачів денної форми навчання передбачено: лекцій – 20 год., практичних занять – 20 год., і самостійної роботи – 80 год.; та для здобувачів заочної форми навчання: лекцій – 4 год., практичних занять – 4 год., та самостійної роботи – 112 год. Навчальна дисципліна побудована відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS) і складається з 4 кредитів. Форма підсумкового контролю – залік.

Навчальна дисципліна «Конституційна конфліктологія» спрямована на надання здобувачам освіти необхідних знань, обов'язкових для того, щоб розуміти причини та наслідки конституційних конфліктів для Української держави. В ній представлено як основні види конституційних конфліктів так і найбільш поширені механізми та інструменти для їх попередження та врегулювання.

Дисципліна «Конституційна конфліктологія» передбачає:

- вивчення здобувачами освіти проблематики теорії та передумов виникнення конституційних конфліктів, а також порядку їх вирішення;
- аналіз місця та ролі органів державної влади у конституційних конфліктах; дослідження превентивних заходів у запобіганні конституційних конфліктів.

2. Мета і завдання дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Конституційна конфліктологія» полягає в ознайомленні здобувачів освіти із причинами, практикою попередження та врегулювання конституційних конфліктів.

Завдання навчальної дисципліни «Конституційна конфліктологія» спрямовані на формування у майбутніх фахівців системи знань, умінь та розуміння процесів у сфері дослідження конституційних конфліктів, вміння аналізувати складні проблеми державотворення, усунення та уникнення конституційних конфліктів.

3. Пререквізити

Вивчення навчальної дисципліни «Конституційна конфліктологія» базується на знаннях та умінях, отриманих здобувачами освіти при вивченні таких навчальних дисциплін: «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Адміністративне право України», «Муніципальне право».

4. Компетентності та результати навчання

Під час вивчення дисципліни, відповідно до освітньо-професійної програми, формуються наступні:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності спеціальності (СК)

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, що найменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

Отримуються наступні програмні результати навчання (РН):

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю (теми 2-8).

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій (теми 1-8).

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло (теми 2-8).

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (теми 1-8).

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки (теми 2-8).

5. Зміст навчальної дисципліни

При викладанні тем використовуються інформаційні технології навчання: презентації та робота з електронними ресурсами.

При підготовці до занять та виконанні самостійної роботи здобувачу рекомендується використовувати Робочу програму з навчальної дисципліни «Конституційна конфліктологія».

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Основи теорії конституційної конфліктології.

Тема 2. Конституційні конфлікти у взаємовідносинах між Президентом України та Верховною Радою України.

Тема 3. Конституційні конфлікти у взаємовідносинах між Президентом України та органами виконавчої влади в Україні.

Тема 4. Конституційні конфлікти у взаємовідносинах між Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Конституційні конфлікти між інститутами громадянського суспільства та органами публічної влади.

Тема 6. Конституційні конфлікти між органами та посадовими особами місцевого самоврядування в Україні.

Тема 7. Вирішення конституційних конфліктів як функція Конституційного Суду України.

Тема 8. Зміна Конституції України як спосіб вирішення конституційних конфліктів.

6. Система контролю та оцінювання

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
- практичні методи (практичні роботи);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ;
- метод мозкового штурму;
- кейс-технології.

Форми та методи оцінювання:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- тестування;
- презентація результатів виконаних завдань;
- аналітичні звіти;
- розв'язування практичних ситуацій;
- підсумковий контроль – залік.

Форми оцінювання студентів:

Поточне оцінювання: оцінювання здійснюється впродовж семестру шляхом запровадження навчально-методичного інструментарію з використанням активних методів і технологій організації навчального процесу, зокрема: тестові завдання, задачі, доповіді, інші інтерактивні методи навчання.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті, за результатами виконання самостійних завдань, а також передбачає оцінювання теоретичної підготовки студентів з кожної теми.

Семестрову кількість балів формують бали отримані в процесі теоретичного засвоєння матеріалу, практичних занять та самостійної роботи впродовж семестру за накопичувальною сумою від 0 до 100 балів за всіма видами робіт, передбачених з даної дисципліни за темами (в тому числі враховуються результати тематичного тестування), а також бали за підсумковий модульний контроль.

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою визначення результатів за період теоретичного навчання студентів на останньому за розкладом занятті. Основною формою підсумкового модульного контролю є контрольна робота.

Оцінювання здійснюється за національною шкалою – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» та за шкалою ECTS.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни **Шкала оцінювання: національна та ECTS**

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	відмінно
82-89	B	добре	добре
74-81	C		
64-73	D	задовільно	задовільно
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	незадовільно
1-34	F		

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Залік:

Поточний контроль (максимальна кількість балів)		Загальна максимальна кількість балів
Модуль I	Модуль II	
50	50	100

Політика академічної доброчесності

Здобувач повинен ознайомитися і дотримуватися Положення про забезпечення академічної доброчесності у ПВНЗ «Буковинський університет», яке міститься у вільному доступі на офіційному сайті університету. Студент повинен виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Списування (копіювання тексту) під час виконання письмових робіт та екзаменів заборонені. Користування мобільними пристроями допускається лише з дозволу викладача під час онлайн-тестування та підготовки практичних завдань. Самостійні роботи у вигляді рефератів, доповідей, презентацій повинні мати коректні текстові посилання на використані інформаційні джерела. Використання можливостей штучного інтелекту може мати місце в обмеженому ряді випадків, у кожному разі із погодженням з викладачем.

Література

Основна

1. Гудима М. М. «Конституційне право України: альбом схем» для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти зі спеціальності 081 «Право»: навчально-методичний посібник, Чернівці, 2024. 103 с.
2. Гудима М. М. Конституційне право України: тестові завдання: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право». Чернівці, 2022. 40 с.
3. Гудима М. М. Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Конституційне право України» для здобувачів першого бакалаврського рівня вищої освіти зі спеціальності 081 «Право»: навчально-методичний посібник, Чернівці, 2024. 45 с.
4. Конституційна конфліктологія (конституційні механізми подолання політичних криз) : посібник / Г. М. Волянська, М. В. Оніщук, М. В. Савчин та ін. К. : Інститут громадянського суспільства, 2008. 188 с.
5. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с.
6. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с.
7. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. К.: ВАІТЕ, 2021. 528 с.
8. Остапенко О. Г. Конституційне право України : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 260 с.

Додаткове

1. Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права : Монографія. Х. : Право, 2008. 220 с.
2. Барабаш Ю. Г., Мохончук Б. С. Принцип правової держави в конституційній доктрині України. Новий шлях до права : монографія. Київ : Логос, 2021. 208 с.
3. Барабаш Ю. Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект) / Ю. Г. Барабаш. Х. : Легас, 2004. 192 с.

4. Барабаш Ю. Г. Право на зміну конституційного ладу як складова правосуб'єктності Українського народу. *Право України*. 2019. № 10. С. 66–81.
5. Барабаш Ю. Г. Ефективність індивідуальної конституційної скарги як засобу захисту прав особи в Україні. *Вісник Конституційного Суду України*. 2021. № 5. С. 9–21.
6. Барабаш Ю. Г. Право на зміну конституційного ладу як складова правосуб'єктності Українського народу. *Право України*. 2019. № 10. С. 66–81.
7. Берченко Г. В. Конституційне право на опір. *Проблеми законності*. 2020. № 4. С. 18–30.
8. Берченко Г. В. Конституційний контроль за внесенням змін до конституції: зарубіжний досвід. *Публічне право*. 2020. № 3. С. 15–24.
9. Бориславська О. Роль Президента в змішаній республіці парламентсько-президентського типу: конституційна доктрина і політична дійсність. *Український часопис конституційного права*. 2019. № 1. С. 3–17.
10. Бориславська О.М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків: Право, 2018. 384 с.
11. Бориславський Л. Інститут Президента України після виборів 2019 року: новий етап розвитку? *Український часопис конституційного права*. 2019. № 1. С. 33–50.
12. Георгієвський Ю. В. Баланс повноважень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування як найважливіший принцип управління (конституційно-правовий аспект). *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. Вип. 3. С. 83-87.
13. Голосніченко І. П. Конституційно-правові засади організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. *Конституційно-правові академічні студії*. 2020. № 1. С. 79–85.
14. Гудима М.М. Незалежність суддів як конституційний принцип та деонтологічна засада суддівської професії. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 748-755.
15. Гудима М.М. Значення морально- етичних характеристик на шляху формування якісного суддівського корпусу. *Центрально-український вісник права та публічного управління*. 2024. № 3. С.81-87.
16. Гудима М.М. Презумпції в конституційному праві: загальний огляд. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 14-24.
17. Гудима М. М. Принцип забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках — на касаційне оскарження судового рішення як конституційна засада українського судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. № 84. С. 253-259.
18. Гудима М.М. Правові проблеми депутатської етики та моральної культури народних депутатів. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. *Право*. 2024. № 43. С. 3-11.
19. Єзеров А. А. Динаміка конституційних конфліктів. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 117-122.
20. Єзеров А. Конституційний конфлікт як феномен та процес в Україні. *Одеса : Юрид. л-ра*, 2008. 240 с.
21. Кобрин В. Муніципальні конфлікти між органами та посадовими особами місцевого самоврядування: засоби запобігання та механізми врегулювання. 2022. № 1. С. 21-34.
22. Кобрин В. С. Прем'єр-міністр України у системі стримувань і противаг влади сучасної конституційної моделі Української держави. *Український часопис конституційного права*. 2018. № 4. С. 113-121.
23. Летнянчин Л. І. Проблеми конституціоналізації індивідуальної конституційної скарги в Україні. *Право України*. 2018. № 12. С. 65–85.
24. Мельниченко В., Плахотнюк О. Статус Президента і форма державного правління: взаємообумовленість та взаємовплив. *Право України*. 2014. № 8. С. 56-66.

25. Олькіна О. В. Конституційний інститут дострокового припинення повноважень вищих посадових осіб України: розвиток законодавства та юридичної практики: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 2011. 20 с.
26. Рабінович С. чи можлива деполітизація конституційного правосуддя України? Ідеологія та політика. *The Ideology and Politics Journal*, 2021, № 2(18), 235–259
27. Рабінович С. П. Українські конституційні революції і принцип верховенства права. *Studia Bydgosko-Lwowskie. Prawo – Samorząd terytorialny – Gospodarka*. Tom IV, 2018, 43–51.
28. Романюк П. В. Конституційно-правові засади інституту представницького мандата в Україні. Харків : Права людини, 2019. 192 с.
29. Слінько Т. М., Ткаченко Є. В. Право конституційної держави і критерій конституційності актів державних органів. Право у сучасному політичному житті України : монографія. Київ : Логос, 2020. 390 с.
30. Слінько Т. М., Щербанюк О. В. Конституційна доктрина та доктрина судового прецеденту в конституційній юрисдикційній практиці. Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку : монографія / редкол.: О. В. Петришин, В. А. Журавель, Н. С. Кузнецова та ін. Харків : Право, 2021. С. 215–230.
31. Ткаченко Є. В. Гарантування конституційної національної ідентичності органами конституційного контролю. *Право України*. 2023. № 7. С. 70–84.
32. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм. К. : Юридична фірма «Салком» ; Юрінком Інтер, 2005. 560 с.

Інформаційні ресурси

<http://europa.eu> — Офіційна сторінка Європейського Союзу
<http://www.eurotreaties.com/eurotexts.html> тексти установчих договорів Європейського Союзу
<http://www.euractiv.com> — медіа портал Європейського Союзу
<http://www.europarl.europa.eu> — офіційна сторінка Європейського Парламенту
<http://ec.europa.eu> — офіційна сторінка Європейської Комісії
<http://www.ombudsman.europa.eu/start.faces> — офіційна сторінка Європейського Омбудсмена
<https://minjust.gov.ua/acquis-communautaire> - акти *acquis* ЄС, перекладені на українську мову
<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html> - пошукова система нормативних актів ЄС
<http://rada.gov.ua/> - Сайт Верховної Ради України
<http://www.ccu.gov.ua/> - Сайт Конституційного Суду України
<http://www.scourt.gov.ua/> - Сайт Верховного Суду України
<http://www.vasu.gov.ua/> - Сайт Вищого Адміністративного Суду України
<http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>. Сайт Європейського Суду з прав людини
<http://khpg.org/> - Сайт Харківської правозахисної групи
[https://helsinki.org.ua/articles/ukrajinska-hromadska-hrupa-spryuannya-vykonannyuhelsinskyh-uhod/](https://helsinki.org.ua/articles/ukrajinska-hromadska-grupa-spryuannya-vykonannyuhelsinskyh-uhod/) - Сайт Української Гельсінської спілки з прав людини